

Green Deal

NR.3 / OKTOBER 2020

INHOUD (tip: klik op het inhoudsitem om direct naar het bericht te gaan)

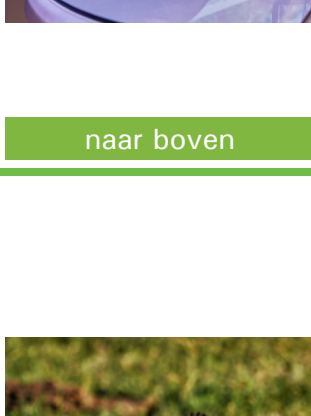
- Korte terugblik
- Project Greener Future for Young Farmers afgesloten met webinar en prijsvraag
- Project Studenten ontmoeten boeren over duurzame bodems gaat door. Interesse?
- Excursie naar het leerbedrijf Warmonderhof
- Bijensymposium en lesbrieven
- Een project uitgelicht: Welke kennis is door studenten en experts ontwikkeld in het project Kruidenrijk grasland NH?
- Wat gebeurt er bij de Deal partners?
- Activiteiten komend half jaar

Korte terugblik

De Green Deal is tot stand gekomen door samenwerking met LNV, de groene onderwijs/kennisinstellingen, de provincies, het NAIJK en BoerenNatuur. De deelnemende partijen hebben zich gecommitteerd aan het doel om Natuurinclusieve landbouw steviger te verankeren in het groen onderwijs. Hierdoor wordt het een integraal en vanzelfsprekend onderdeel van het groen onderwijs op zowel vmbo-, mbo-, hbo- als wo-niveau.

Op 16 januari 2019 hebben alle betrokken bestuurders of hun vertegenwoordigers de Deal ondertekend in aanwezigheid van de minister van LNV Carola Schouten.

De Green Deal is [hier](#) te vinden.

naar boven

Greener Future for Young Farmers

Het EU project onder leiding van de Vogelbescherming en waarin is samengewerkt met het groen onderwijs is in juli afgerond. De activiteiten in de 1e helft van 2020 bestonden uit een webinar met diverse presentaties. Deze presentaties zijn nog terug te zien op <https://www.groenkennisset.nl/nl/groenkennisset/show/Videos-en-presentaties-webinar-natuurinclusieve-landbouw-beschikbaar.htm>

Daarnaast hebben docenten en studenten meegedaan aan de prijsvragen voor de beste ‘ingeblikte les’, een foto die natuurinclusief goed weergeeft en een video essay over het thema. Dit heeft geleid tot mooie inzendingen vanuit alle delen van het land en deelname van mbo en hbo. De lessen zijn zeer de moeite waard om te bekijken en als docent kun je er zeker je voordeel mee te doen. <https://www.groenkennisset.nl/nl/groenkennisset/show/De-beste-ingeblikte-les-met-een-natuurinclusief-thema.htm>

Op Groen kennisset zijn onder het portaal natuurinclusieve landbouw ook de foto's en essays te vinden. Net als de lessenserie voor het vmbo over de film The Biggest little Farm als resultaat van de prijsvraag uit november.

Een derde activiteit was *Studenten ontmoeten boeren* waarbij studenten van drie mbo's bodemonderzoek hebben gedaan bij vier weidevogelboeren. Studenten van VHL en UU hebben en bijdrage geleverd aan de analyse van de bodemonsters. Een leuke video over hoe de boeren het hebben ervaren en alle werkdocumenten staat op GKN: <https://www.groenkennisset.nl/nl/groenkennisset/show/Students-meet-Farmers-resultaten-bodemonderzoek.htm>

Eén van de studenten heeft een leuke kahoot gemaakt die goed gebruikt kan worden als introductie bij lessen over bodem, biodiversiteit en de relatie met weidevogels. Ook leuk om je eigen kennis te testen. <https://create.kahoot.it/share/biodiversiteit/48710ee0-1a69-4c24-9c19-325cc1ae5dfc>

Studenten ontmoeten boeren kan ook komend jaar worden uitgevoerd.

Als je enthousiast bent en met je studenten mee wilt doen, neem dan contact op met Celine Roodhart van de Vogelbescherming celine.roodhart@vogelbescherming.nl

foto: David Spaans

foto: Marieke Jelsma

naar boven

Excursie Warmonderhof

Omdat de regionale onderwijsdagen geen doorgang konden vinden, zijn we met ca 25 docenten van vmbo tot wo naar Dronten getogen om meer te horen en zien over het gemengde leerbedrijf Warmonderhof. Aanleiding was het onderzoek in hoeverre dit bedrijf als een baken kan fungeren voor de transitie naar een kringlooplandbouw (<https://www.louisbolk.org/downloads/3480.pdf>) Ruud Hendriks, practor kringlooplandbouw bij Aeres, nam ons mee in de belangrijkste conclusies en uitdagingen zoals beschreven in het onderzoeksrapport. Leon Veltman van de Stichting Warmonderhof leidde ons vervolgens rond over het bedrijf.

In twee groepen hebben we daarna gesproken over de ervaringen van docenten in de klas rond het thema natuurinclusief en geprobeerd concrete behoefte aan kennis of lesmateriaal te formuleren. Dat was nog niet zo makkelijk. Met de docenten die aanwezig waren, zullen we de dialoog verder uitwerken en zo mogelijk omzetten in een concreet voorstel.

naar boven

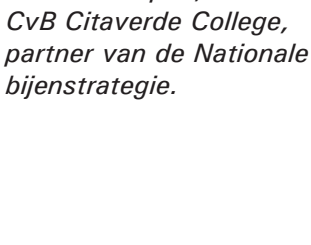
Bijensymposium en lesbrieven

Een samenwerking tussen de partners van de Nationale bijenstrategie, Limburgers samen voor bijen en CITAVERDE College als partner van de Greendeal Natuurinclusieve landbouw heeft veel interessante informatie opgeleverd over biodiversiteit en bestuivers in het buitengebied. Dit kwam duidelijk naar voren tijdens het symposium ‘Bijen en Buitengebied’ op 17 september 2020 in Maastricht. Door corona een mix van live en digitaal met drie sprekers en 9 workshops. De inleidingen de sprekers, resp. Marten Schoonman (Naturalis Biodiversity Center) over Theory of Change, Jan Willem Erisman (Universiteit Leiden) over natuurinclusieve landbouw en Aard Mulders (min. LNV) over Vergroening van het Gemeenschappelijke Landbouwbeleid (GLB) en de workshopresultaten zijn vanaf medio oktober beschikbaar op een landingspagina van CITAVERDE College.

VERZOEK:

Een aantal inleidingen en workshops zijn geschikt om bij Natuurinclusieve Landbouw in het mbo en hbo onderwijs te gebruiken. Wie wil lesbrieven/ opdrachten maken bij één of meer workshops/inleidingen? Deze plaatsen we daarna, in dezelfde huisstijl, ook op de landingspagina zodat iedereen hier gebruik van kan maken.

Graag melden bij Ger van Laak, g.vanlaak@citaverde.nl

Ans Christophe, CvB Citaverde College, partner van de Nationale bijenstrategie.

naar boven

KCNL project Kruidenrijk grasland Noord-Holland

Hoe stimuleer je de interesse van boeren in toepassing van kruidenrijk grasland? En hoe laat je de meerwaarde zien voor weidevogels, koe en bedrijfsvoering? Hiermee zijn 3 agrarische collectieven in NH en Landschap Noord-Holland samen met het lectoraat Weidevogels van Astrid Manhoudt HVHL aan de slag gegaan. Docenten en studenten van hbo en mbo hebben onderzoek gedaan naar de biodiversiteit van flora en fauna, de beheermaatregelen voor kruidenrijk grasland en agrarisch ondernemers geënquêteerd over hun kennis en motivatie. De resultaten zijn vastgelegd in diverse factsheets en deze zullen dit najaar op Groen kennisset beschikbaar komen.

- En een paar conclusies vanuit het project kunnen we alvast prijsgeven:
- Alle deelnemers van de collectieven zijn bekend met kruidenrijk grasland, echter de kennis van plantensoorten die voorkomen in kruidenrijk grasland is zeer beperkt.
 - Ruim 80% van de deelnemers vindt dat kruidenrijk grasland goed of redelijk in de bedrijfsvoering inpasbaar is, ondanks dat de helft toch een lagere opbrengst verwacht. Daarnaast verwacht 50% een positief effect op de bedrijfsvoering en in het bijzonder op de gezondheid van zijn koeien. Dit biedt kansen voor verdere uitbreiding van het areaal kruidenrijk grasland. Een financiële ondersteuning is daarbij belangrijk, maar niet zonder dat kennis over de toepassing en het beheer van kruidenrijk grasland beschikbaar is. Complicerende factor in NH is de hoge huurprijs voor bollengrond, waardoor het voor melkveehouders verleidelijk is om hun grond te verhuren aan bollentelers en hiermee het kruidenrijk grasland weer op te geven.
 - Het werken met studenten voor monitoring van insecten vergt goede afstemming en begeleiding. Evaluatie leert dat aan aantal randvoorwaarden moet zijn voldaan: monitoring vraagstuk van soorten die passen bij de huidige determinatiekennis van de studenten en een zelfde monitoringssysteematiek bij de studenten van de verschillende hbo's, een goede bereikbaarheid van de percelen en liever minder percelen maar dan wel meerjarig onderzoek.

Er zijn nog veel vragen over en het is de intentie van de projectpartners om het project een vervolg te geven via stage- en afstudeeropdrachten en hopelijk via samenwerking in de RIF Greenfield (indien goedgekeurd eind oktober). Voor meer informatie kunt u terecht bij lector Weidevogels Astrid Manhoudt: Astrid.manhoudt@hvhl.nl

naar boven

Wat gebeurt er bij de dealpartners? Een kleine greep uit een veelheid aan activiteiten

Interactief aanbod NAIJK in ontwikkeling

NAJK (Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt) heeft momenteel een divers aanbod richting scholen op het gebied van bodembeheer. Nu excursies en andere activiteiten komen te vervallen vanwege de ontwikkelingen rondom het Coronavirus, bekijken RvO, ministerie van LNV en NAIJK in samenwerking met de werkgroep Greendeal hoe een coronaproof spelvorm over natuurinclusieve landbouw in te passen is in het onderwijs. Kernwoorden zijn interactie, kanspel, scholenstrijd, enthousiasmeren en spelend leren. Wij hopen binnenkort meer informatie te kunnen delen. Vragen? Mail dan naar Marloes van Schaik: m.vanschaik@najk.nl

UU

Bij de Universiteit Utrecht is een diversiteit aan activiteiten in ontwikkeling: ‘Binnen de masteropleiding Sustainable Development start in november de cursus Sustainable Food Systems en binnen het samenwerkingsinitiatief Future Food Utrecht wordt er gewerkt aan nieuwe onderwijsactiviteiten in de vorm van een universiteitsbrede minor in de bachelor. Vanwege de COVID-19 crisis is de start van dit programma uitgesteld naar het academisch jaar 2021-2022. Verder wordt samengewerkt met een aantal partijen uit de praktijk geprobeerd een kennis- en expertisecentrum natuurinclusieve landbouw van de grond te krijgen. Ook aan de onderzoekskant gebeurt er een hoop, zoals een project over regeneratieve landbouw in samenwerking met de WUR, de ontwikkeling van monitoring voor voedselbossen en agroforestry systemen, effecten van onderwaterdrainage in het veenweidegebied op biodiversiteit en verschillende projecten over transities naar natuurinclusieve landbouw”, aldus Jerry van Dijk. Bij hem of collega Pita Verweij kun je ook terecht voor meer informatie: j.vanDijk2@uu.nl of P.A.Verweij@uu.nl, of kijk op <https://www.uu.nl/staff/JvanDijk2> voor interessante artikelen en rapporten. Op <https://www.uu.nl/en/research/future-food-utrecht> is alle informatie te vinden over voedselgerelateerd onderzoek aan de UU.

WUR Boerderij van de toekomst

In Lelystad werken onderzoekers samen met boeren van de toekomst aan haalbare oplossingen voor de uitdagingen waar de landbouw voor staat. Op 21 september werd een webinar gehouden over stroketeelt waarbij allerlei vragen over bijvoorbeeld strokenbreedte, geschikte gewassen, arbeidsbehoefte aan bod kwamen. Terugkijken kan via <https://farmofthefuture.nl/nieuws/webinar-stroketeelt-terugkijken/> Houd sowieso de website <https://farmofthefuture.nl/> in de gaten voor alle nieuwe ontwikkelingen en toekomstige webinars over natuurinclusieve thema's.

HBO

NWO heeft drie zogenaemde ‘living labs’ gehonoreerd binnen NWA-programma dat herstel van biodiversiteit in het landelijk gebied beoogt. Transdisciplinaire consortia van kennisinstellingen, (waaronder Aeres Hogeschool, HAS Den Bosch en HVHL) en maatschappelijke organisaties gaan in de praktijk op verschillende plekken in het land de mogelijkheden voor biodiversiteitsherstel onderzoeken. Zo zal Aeres een bijdrage leveren aan het living lab in het veenweidegebied Alblaserswaard, de HAS zal samenwerken met het NIOO in onderzoek naar de biodiversiteit in de bollenteelt en zal HVHL in de Ooyppolder aan de slag gaan met hoe je een succesvol socio-ecologisch experiment voor biodiversiteitsherstel kunt opschalen.

Zie <https://www.nwo.nl/actueel/nieuws/2020/07/nwo-financiert-drie-nwa-living-labs-voor-herstel-van-biodiversiteit-in-het-landelijk-gebied.html>

Namens de 4 HBO's zal 27 oktober een onderzoeksvorstel Gebiedsgerichte Kansen voor Natuurinclusieve Landbouw worden ingediend bij SIA. Provincies als Flevoland, Zuid-Holland en Noord-Holland via de RIF mbo Greenfield zullen hieraan (bij goedkeuring) bijdragen.

MBO en WUR

Namens de meeste AOC's, Natuurrijk Limburg en Jelle Zijlstra van WUR is een Kennis op Maat aanvraag ingediend én goedgekeurd eind augustus. Onderwerp is ‘Biodiversiteitsmonitor Melkveehouderij’. Het doel van Kennis op Maat (KoM) is om beschikbare kennis bij de WUR, beschikbaar te maken voor het mbo en/of hbo onderwijs. Het activiteitenplan wordt nu uitgewerkt door de WUR.

Het is de bedoeling dat we ook voor de komende aanvraagperiode (november) een KoM aanvraag doen namens meerdere AOC's. Onderwerp is dan Biodiversiteitsmonitor akkerbouw/volleggronds teelten. Wil je als AOC hierbij aanhaken, laat het weten aan Ger van Laak: g.vanlaak@citaverde.nl

Provincie Groningen

Provincie Groningen financiert voor 5 jaar een leerstoel Natuurinclusieve Plattelandsontwikkeling aan de Rijksuniversiteit Groningen. Martijn van der Heide zal zich als bijzonder hoogleraar bezig gaan houden met de wisselwerking tussen wat er verbouwd wordt, de bodem en het landschap.

Het gaat erom dat boeren meer rekening houden met de natuur en tegelijkertijd een goede opbrengst halen.

Provincie Noord-Brabant

Provincie Noord-Brabant is op diverse terreinen actief: financiële ondersteuning aan het lectoraat ondernemen met groen op de HAS Den Bosch, stimuleren de inzet van studenten van de HAS Den Bosch op projecten/onderzoeken (bijv. monitoring, veldonderzoek, versie modellen) en gaan in gesprek met Helicon om het bodemonderwijs meer te richten op duurzame bodembeheer in de landbouw.

Ministerie van LNV

Het ministerie van LNV heeft de website <https://www.natuurinclusief.info/> van het Louis Bolkinstituut meegefinancierd. De inhoud, geschreven door Lidwien Daniels in opdracht van het Louis Bolk Instituut, is geïnspireerd op het boek Biodivers Boeren, de meerwaarde van natuur voor het boerenbedrijf, geschreven door Jan Willem Erisman en Rosemarie Slobbe. De website bevat compacte factsheets/pagina's met praktische informatie en doorklikmogelijkheden voor als je meer wilt weten. Hij is onder andere ontwikkeld voor het onderwijs, binnen de kaders van het project waaruit ook het boek Biodivers boeren is ontstaan.

naar boven

Activiteiten komend half jaar

Meer communicatie

Twee keer per jaar een nieuwsbrief met daarin slechts een greep van wat er gebeurt, is te weinig om docenten en andere dealpartners te inspireren en activeren om de door de partijen zelf gestelde greendoelstellingen te halen. Vandaar dat we op zeer korte termijn een pagina krijgen op de website van Groenpact. Dit is een logische plaats omdat we veel samenwerken met de 40 partijen uit het bedrijfsleven, het onderwijs en de overheid die het Groenpact vormen en zich inzetten om de groene sector een stevige fundering te geven voor de toekomst. Alles over de Greendeal natuurinclusieve landbouw groen onderwijs is straks dus te vinden via de link <https://www.groenpact.nl/green-deal-natuurinclusieve-landbouw>

Oproep: deel alle Greendeal natuurinclusief activiteiten met ons zodat we ze een plaats kunnen geven op de nieuwe website. Graag mailen naar r.slobbe@clusius.nl

Verder wordt er gewerkt aan een digitale brochure waarin we laten zien wat de greendeal na 1,5 jaar heeft opgeleverd en wat we met elkaar nog willen bereiken. Studenten, docenten, ondernemers worden geïnviewd, het netwerk wordt verbeeld en het is tevens een uitnodiging om mee te doen met het netwerk. Wil je graag een onderzoek aan dragen, dan kan dat nog. Graag contact opnemen met Marc Klieverik: marc.klieverik@rvo.nl

Bijeenkomst

Januari of februari 2021: bijeenkomst (online of live) waarin de verschillende routes worden verkend om te komen tot natuurinclusieve landbouw *demoleerbedrijven* waar studenten, docenten en onderzoekers terecht kunnen voor gastlessen, excursies, praktijk- en onderzoeksopdrachten.

naar boven

KennisCentrum
Natuur en
Leefomgeving

CONTACT

KCNL, Rosemarie Slobbe
rosemarie.slobbe@kcnl.nl
06 55 17 11 16

